

Praktik på Pædagoguddannelsen, University College Capital

Praktikken udgør godt en tredjedel af det samlede studieforløb på pædagoguddannelsen. Samspelet mellem praktikperioderne og undervisningsperioderne på professionshøjskolen, er derfor af afgørende betydning for den studerendes læring. Det er netop gennem dette samspil, at praktikken kan blive andet og mere end en simpel arbejdsprøvning eller akademisk øvelse.

En af de metoder, som imødekommer dette behov, er aktionslæring. Aktionslæring er en forandringsorienteret og praksisnær metode til at skabe viden om og udvikle praksis. Hermed rummer metoden nogle åbenlyse kvaliteter og muligheder i relation til praktikken, ikke mindst i forhold til 3. praktik, der har udviklings- og forandringsperspektivet som særligt fokusområde BEK nr. 211 af 06/03/2014, Bilag 2-4)¹.

Læreprocessen er baseret på de konkrete aktioner og handlinger, den studerende iværksætter med henblik på at skabe praksisnær viden om- og udvikling af såvel praktikstedets som egen pædagogiske praksis. Det foregår i særligt rammesatte forløb, og grundelementerne i et aktionslæringsforløb er følgende:

- Identifikation og formulering af problemstilling
- Iværksættelse og observation af aktioner
- Fælles refleksioner over aktioner
- Iværksættelse af nye aktioner
- Fælles refleksioner over aktioner
- Bearbejdning og evaluering af erfaringer, formulering og deling af (ny) viden

Mens første og sidste punkt kan defineres som henholdsvis *indledning* og *afslutning* af forløbet, kan de midterste punkter i princippet gentages mange gange. Et aktionslæringsforløb veksler således mellem handling og refleksion i en kontinuerlig proces, hvor den studerende skiftevis zoomer ind på og skaber

distance til egen praksis. Hermed matcher det praktikperiodens veksel mellem den pædagogiske praksis på praktikstedet og studiedagene på professionshøjskolen². Dette kan illustreres i nedenstående model, figur 1.

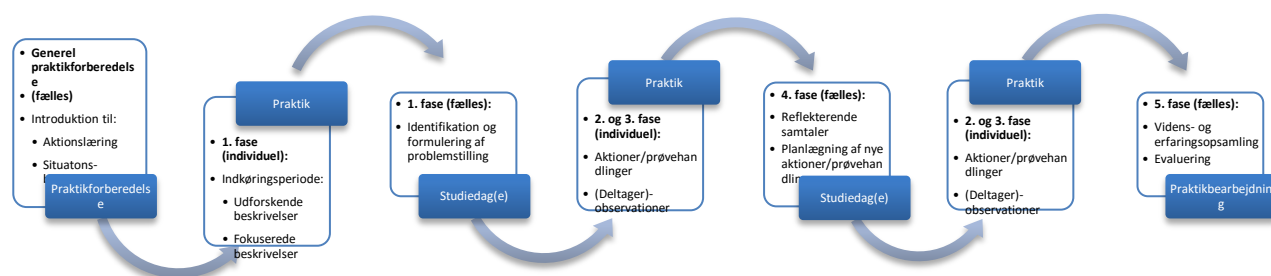
Som det fremgår af modellen, bliver vekselvirkningen mellem nærhed og distance således meget konkret og håndgribelig, når et aktionslæringsforløb kobles til praktikken, idet den studerende fysisk bevæger sig mellem at være tæt på praksis (på praktikstedet) og langt fra praksis (på uddannelsesstedet). Dette indebærer samtidig, at forløbet veksler mellem individuelle faser på praktikstedet og fælles faser på uddannelsesstedet³.

Praktikforberedelse

Som et led i forberedelsen til praktikken introduceres de studerende til aktionslæringsmetoden, herunder til situationsbeskrivelser som redskab til systematisk erfaringsopsamling, dokumentation og refleksion (Højberg 2015).

Praktik

Den første tid på praktikstedet er en indkøringsperiode, hvor den studerende lærer sig stedet, dets brugere og personale, den daglige praksis og stedets rutiner at kende. Den studerende opsamler og fastholder sine oplevelser og indtryk i praksisnære og detaljemættede situationsbeskrivelser.



(figur 1, Højberg 2015, s. 64)

¹ Aktionslæring vil desuden kunne anvendes som metode i relation til 4. praktik, som er koblet til bachelorprojektet.

² Der skal iflg. bekendtgørelsen afholdes ti studiedage i løbet af 3. praktik (BEK nr. 211 af 06/03/2014, § 8, stk. 2).

³ 'Individuel' referer her til, at de studerende på pædagoguddannelsen som regel er 'alene' i praktik på det enkelte praktiksted (modsat fx læreruddannelsen, hvor studerende ofte er i praktik i grupper). Udgangspunktet for aktionslæringsforløbet er

således hver enkelt studerendes problemstilling fra sit praktiksted, og læringsfællesskabet udgøres af medstuderende. Det betyder dog ikke, at de dele af processen, som foregår på praktikstederne, vil være soloforløb for den studerende. Også her vil den studerende være en del af et lærings-/praksisfællesskab med sine kolleger, og problemstillingen en del af en fælles pædagogisk praksis på praktikstedet.

Problemstilling

Med afsæt i de medbragte situationsbeskrivelser arbejder de studerende på den/de første studiedag/e med at indkredse og identificere problemstillinger, som kan danne afsæt for deres aktionslæringsforløb. Problemstillingen bygger på en forundring over arbejdsmåder og handlemønstre, der måske ikke fungerer helt efter hensigten, og som kan ændres eller gøres bedre. Den skal være så konkret, at den muliggør afprøvning af handlinger, og den vil ofte ligge i de små, hverdagslige dilemmaer, som opstår i forbindelse med de daglige rutiner og i samspillet med de børn, unge eller voksne, som praksis retter sig imod (Højberg 2015).

En studerende valgte f.eks. at arbejde med at ændre de daglige rutiner i forbindelse med morgensamlingen i vuggestuen, mhp. at gøre børnene mere aktivt deltagende i sanglegene for herigennem stimulere deres sproglige udvikling. En anden studerende arbejdede med at forbedre læringsmiljøet i en børnehaveklasse ved at opstille bordene og sammensætte børnene på en ny måde. I et bofællesskab for mennesker med nedsat funktionsevne tilrettelagde en tredje studerende et afspændingsforløb for en borger mhp., at øge kropsbevidstheden og skabe en mere rolig hverdag for pågældende (Højberg 2015).

Arbejdet med problemindkredsning finder sted i læringsgrupper, hvor en tydelig systematik og struktur bidrager til at kvalificere refleksionsprocessen, som afsluttes med en præcisering og definition af centrale begreber, samt med planlægningen af de første aktioner/prøvehandlinger i forhold til problemstillingen.

Praktik

Tilbage i praktikken skal den studerende nu, i samarbejde med praktikstedet, forsøge at handle på en ny og anderledes måde. Dette sker gennem iværksættelse af konkrete prøvehandlinger og aktioner, som observeres systematisk fx gennem deltagerobservationer. Der kan ofte være tale om forholdsvis små ændringer i de daglige rutiner, som imidlertid kan betyde store forandringer i den daglige praksis og, ikke mindst, i forståelsen af denne praksis.

Studiedage

Det næste skridt i processen, som finder sted på studiedagen(e), er den reflekterende samtale. Det er en struktureret og styret samtale, der følger helt bestemte spilleregler, hvor de studerende skal reflektere over, analysere og evaluere de gennemførte aktioner og udtænke nye handlemuligheder for praksis. Netop

strukturen er af afgørende betydning for refleksionen og dermed det læringsmæssige udbytte, idet den er med til at skærpe opmærksomheden på forhold og aspekter, som ikke nødvendigvis ville træde frem eller blive synlige i en 'almindelig' og ustruktureret samtale (Højberg 2015). Der udarbejdes løbende referater af de reflekterende samtaler, både for at understøtte og kvalificere refleksionen i forbindelse med samtalerne, men også med henblik på den afsluttende evaluering.

Aktionslæringsforløbet kan nu fortsætte i denne vekselvirkning mellem aktioner på praktikstedet og reflekterende samtaler på studiedagene. Undervejs kan processen justeres, ændres og kvalificeres gennem inddragelse af nye faglige perspektiver og teoretiske vinkler, både i forhold til problemstilling og metode.

Praktikbearbejdning⁴

Forløbet afsluttes med en bearbejdning, hvor både de iværksatte aktioner og selve metoden evalueres. Bearbejdningen sker på to niveauer, nemlig *et praktisk handleniveau* rettet mod (egne) handlinger i praksis, og *et diskursivt, sprogligt niveau*, med fokus på måden at italesætte og begrebsliggøre og dermed forstå praksis. Dette kan munde ud i en fælles videndeling og erfaringsudveksling f.eks. i form af en elektronisk videnbase, hvorved der sker en bevægelse fra den enkelte studerendes specifikke oplevelser og erfaringer til en fælles italesættelse og sprogliggørelse af pædagogisk praksis.

Et aktionslæringsforløb kan således række ud over den enkelte praktikperiode og hjælpe til at skabe sammenhæng mellem praktikforløb og undervisningsforløb og i en lidt bredere betydning, mellem teori og praksis.

Litt.: Højberg, Birgitte (2015). *Læring i praktikken.*

Tilgange og metoder i pædagogstuderendes praktik.

Forlaget Dafolo.

⁴ Der er forskel på, hvordan praktikperioderne bearbejdes, både fra praktik til praktik og fra professionshøjskole til professionshøjskole. Afhængig af form og organisering vil bearbejdningen

aktionslæringsforløbet enten ligge på nogle af de sidste studiedage i praktikperioden eller som en del af det efterfølgende modul.